

Koostöö romadega: kohalike kogukondade osalemine ja nende võimestamine

Kokkuvõte

/// Euroopa Liidu põhiõiguste hartas on sätestatud õigused, mis on roma päritolu inimestele eriti olulised. Kõige olulisem on diskrimineerimiskeeld (artikkel 21).

Vaatamata riikliku, Euroopa ja rahvusvahelise tasandi tegevusele romade sotsiaalse ja majandusliku integratsiooni parandamiseks Euroopa Liidus, elavad paljud neist endiselt sügavas vaesuses, suure sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise tingimustes. Sellega kaasnevad sageli piiratud juurdepääs kvaliteetsele haridusele, töökohtadele ja teenustele, väike sissetulek, puudulikud elamistingimused, halb tervis ja lühem eeldatav eluiga. Need probleemid tekitavad sageli ka ületamatuid takistusi kasutada põhiõigusi, mis on tagatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga.

Viimastel aastatel on Euroopa Liit üha rohkem tegelenud romade sotsiaalse kaasatuse parandamisega ning võitlusega romavastasuse vastu. Oluline pöördemoment saabus 2011. aasta aprillis: Euroopa Komisjon soovides saavutada tuntavaid muutusi, esitas romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiade ELi raamistiku aastani 2020.¹ See kutsus liikmesriike üles töötama välja konkreetselt romasid käsitlevad riiklikud integratsioonistrateegiad või integreeritud poliitikameetmed, et parandada romade kaasatust hariduse, tööhõive, eluaseme ja tervishoiu valdkonnas. Detsembris 2013 esitas nõukogu soovitus romade tõhusaks integratsiooniks liikmesriikides võetavate meetmete kohta, kutsudes üles toetama „romade kodanikuaktiivsust, edendades nende sotsiaalset, majanduslikku, poliitilist ja kultuurilist ühiskonnas osalemist, sealhulgas

1 Euroopa Komisjon (2011), Romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiade ELi raamistik aastani 2020, KOM(2011) 173 (lõplik, Brüssel, 5. aprill 2011).

kohalikul tasandil”.² Komisjon hindab igal aastal soovitusete rakendamise tulemusi.³

Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet osales 2010. ja 2011. aastal Euroopa Komisjoni romade rakkerühmas ning esitas küsitluse põhjal romade olukorra kohta saadud statistilisi andmeid⁴. Need andmed ei selgitanud siiski, miks ELi investeeringud romade kaasamisse ei andnud oodatud tulemusi. Seetõttu töötas amet välja mitmeaastase uurimisprojekti, et tuvastada romade kaasamise tõkked ja nende kaasamisse eduka investeerimise tegurid ning neid mõista. Projekti „Local Engagement for Roma Inclusion” rakendati 21 omavalitsuses 11 ELi liikmesriigis. Selles uuriti, kuidas järgitakse ja rakendatakse praktikas ELi romade kaasamise ühiste aluspõhimõtete 10. põhimõtet romade aktiivse osalemise kohta.⁵ Uuringut on vaja ka seetõttu, et põhjalikum arusaam integratsioonitegevust soodustavatest teguritest ja selle tõketest kohalikul tasandil on hädavajalik, et arendada meetmeid, mis vastavad riiklikele ja Euroopa tasandi poliitika- ja raamistikele, sealhulgas romasid käsitlevate riiklike

2 Euroopa Liidu Nõukogu (2013), nõukogu 9. detsember 2013. aasta soovitus romade tõhusaks integratsiooniks liikmesriikides võetavate meetmete kohta, ELT 2013, C 378, lk 378/6.

3 Lisateave on komisjoni veebilehel „Roma integration in EU countries”.

4 FRA (2009), EU-MIDIS – Data in focus: the Roma, Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

5 Euroopa Liidu Nõukogu, nõukogu järeldused romade kaasamise kohta. 2947. tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu koostamine, Luxembourg, 8. juuni 2009, Common Basic Principles on Roma Inclusion – as discussed at the 1st meeting of the integrated European platform for Roma inclusion, aprill 2009.

integratsioonistrateegiate ELi raamistikule, ras- silise võrdõiguslikkuse direktiivile ja ELi diskrimi- neerimisvastastele õigusaktidele, ja jälgida nende rakendamist.

See projekt hõlbustab romade kaasamist kohalikul tasandil, parandades nende võimekust kohalike omavalitsuste ja kodanikuühiskonna võrdsema partnerina. See metoodika hõlmab mitmesuguste väiksemastaabiliste sekkumismeetmete väljatöötamist, kavandamist, rakendamist ja järelevalvet eri valdkondades, näiteks haridus, tööhõive, tervishoid, elamumajandus, kultuur jne. Sellised sekkumismeet- med olid uuringu seisukohast oluline vahend, et saada andmeid ja teavet. Osalenud roma kogukon- dade seisukohast olid need sekkumismeetmed eel- kõige projekti oluline tulemus, sest kogukonnad said ise määratleda prioriteedid ja rakendada meetmeid kohapealsete ekspertide ja kohalike omavalitsuste toetusel. Projekti tegevuste arendamine aitas ka juh- tida tähelepanu probleemidele, millega romad, sintid ning muud romade ja travelleride rühmad iga päev kokku puutuvad, suurendades teadlikkust romade diskrimineerimisest. Uuringuprotsessi otsene tule- mus on koostöövormide ja kaasamise hõlbustamine kohalike omavalitsuste ning romade kogukondade vahel, paljudel juhtudel kohtades, kus selline suht- lus varem puudus. Inimesed õppisid, kuidas oma vajadusi väljendada ja koostööd teha, et leida ühi- seid lahendusi kohaliku tasandi integratsiooniprob- leemidele. Seepärast on isegi proovimise ja eba- õnnestumise kogemused kohalike omavalitsuste, romade ja muude elanike koostöö uurimise prot- sessis väärtuslikud, sest näitavad kohaliku tasandi kaasamistegevuse keerukust ja raskusi.

Kogutud andmed võivad aidata Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel parandada oma poliitikameetmeid, sealhulgas rahastamisvahendite väljatöötamist, et hõlbustada romade sisulist osalemist tegevus- tes, mille eesmärk on parandada nende sotsiaal- set kaasatust.

Seepärast olid uuringu peamised eesmärgid järgmised:

- teha kindlaks ja mõista, mis romade kaasamise meetmete puhul kohalikul tasandil toimib ja mis mitte ning miks;

- koguda andmeid romade kohalikul tasandil integreerimise protsessi kohta, sealhulgas selle kohta, kuidas kogukonnad ja kohalikud omavalitsused oma prioriteete määravad, kuidas kohalikud sidusrühmad saavutavad konsensuse, kuidas täpselt inimesed osalevad ja mis rolli nad täidavad;
- hõlbustada kogukondade osalemist kaasamistegevuses ja uurida, kuidas eri osalemismeetodeid saaks rakendada;
- teha kindlaks, kas kogukonna liikmete suurem osalus kohaliku tasandi tegevuses võib viia paremate integratsioonitulemuste ja/või paremini kavandatud kohaliku tasandi algatusteni.

Põhiaruanne käsitleb romade kohalikul tasandil kaasamise protsessi mõistmist ja uurimist. Selles nimetatakse romade kohalikul tasandil kaasamise tegevust soodustavad peamised tegurid ja selle tõk- ked – teisisõnu, püütakse mõista, mis romade kaasa- misel toimib, mis ei toimi ja miks. Uuring töötati välja romade kaasamise kontekstis, kuid selle loogika ja metoodika on kasutatavad ka muudes, mitte ainult romade kogukondi puudutavates küsimustes. Osa- luspõhine lähenemisviis kohaliku tasandi tegevustele ja strateegiate arendamisele võivad aidata täius- tada poliitikaid ja projekte, mis tegelevad muude haavatavas olukorras rühmadega, näiteks puuetega inimesed, lapsed, kodutud, rändajad ja pagulased, samuti kogu elanikkonnaga. Samuti võivad need tavad aidata võimendada kodanikke oma õiguste kasutamisel ja kohaliku olukorra parandamisel.

Käesolevas koondaruandes esitatakse välitööde põhitulemused ja nendel põhinevad FRA arva- mused. Põhiaruandes „*Koostöö romadega: koha- like kogukondade osalemine ja nende mõjuvõimu suurendamine*“ esitatakse välitööde üksikasjali- kud tulemused. Lisaks on projekti veebilehel kät- tesaadavad 11 Euroopa Liidu liikmesriigi 21 piirkonna uuringud ning videod ja muud põhiaruandele lisa- tud materjalid.⁶

6 Vt FRA (2018), *Koostöö romadega: kohalike kogukondade osalemine ja nende mõjuvõimu suurendamine*, Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus. Projekti veebileht on FRA veebisaidil.

Põhitulemused ja FRA arvamus

Uuring on andnud palju teadmisi sotsiaalse kaasatuse ja romade integreerimise kohta praktikas. Paljud kohalikud uuringud rõhutavad, et on võimalik saavutada sisulisi ja tuntavaid muutusi, võimestada kohalike kogukondi ning muuta kohalikud omavalitsused vastutustundlikumaks ja tõhusamaks kohalike elanike õiguste kaitsmisel ja edendamisel. Lisaks nähtub uuringust, et osalusprotsessid, mis võimestavad kohalike elanikke otsustusprotsessides osalema, võivad olla sotsiaalse kaasamise protsessi oluline vahend. Sotsiaalse kaasatuse ja tõrjutuse probleemide mõistmine võib aidata asetada konteksti ka muid olemasolevaid andmeid ning olla tegelike kohalike probleemide lahendamise esimene etapp.

Romade sisulise osalemise edendamine neid mõjutavates tegevustes

Osalemine on üks Euroopa Liidu kümnest romade kaasamise ühisest aluspõhimõttest. Romade osalemine nende toetamiseks ette nähtud kohaliku tasandi projektide, strateegiate ja kaasamistegevuse väljatöötamisel on nende eduka rakendamise alus. Osalusviisid võivad erineda põhjalikkuse ja intensiivsuse poolest. Näiteks võivad riigiasutused kutsuda elanikke osalema organiseeritud koosolekul või julgustada neid osalema otsustusprotsessides või neid võidakse paluda osalema rakendusmeetmetes. Uuringud tõendavad, et inimestele mõtestatud koostöö võimaluste loomine, kompromisside tegemise õppimine ja ühiste lahenduste leidmine võib olla keeruline. Selle lihtsustamiseks on seetõttu vaja kogemusi ja oskusi.

Kohalikes inimestes huvi tekitamine ja nende algatustesse kaasamine võib olla keeruline. Nad tahavad teada, kuidas kavandatavad meetmed suudavad lahendada nende kõige pakilisemaid vajadusi, ning projektides osalemine võib mõnikord nende igapäevaprobleemidest kaugena tunduda. Erieesmärkide kokkuleppimine ja konkreetsete tulemuste pakkumine, mis toovad inimestele tuntavat – kuitahes väikest – kasu, aitab tagada projektides ja muus kaasamistegevuses osalemist. Samuti võib olla oluline tegelda põhivajaduste rahuldamisega (nt korralik eluase, juurdepääs tervishoiuteenustele, haridusele ja tööle), enne kui võetakse kogukonna arendamise abstraktsemaid meetmeid. Uuringus leetakse, et kohalike elanike kaasatuse säilitamiseks on oluline tekitada romade kogukondades ja kohalikes omavalitsustes usaldust, välistada näilised osalusviisid, lahendada konfliktid või kasvavad pinged ning mõista, et jõuga ei saa osalema sundida.

Lille – AFEJi sotsiaaltöötajad osalevad väljendusrühmade koosolekul, mis toimub roma perekondade kodude juures. Väljendusrühmad andsid romadele võimaluse rääkida muredest, vajadustest ja ideedest. (© FRA)

See on oluline, sest paljud kohalikud omavalitsused ja kogukonnad pettuvad pärast paljusid romade kaasamise suhtes vähe edukaid või edutuid aastaid. Vähesed kohalikud omavalitsused tahavad või suudavad suurelt muutustesse investeerida ja kogukonnad ei ole alati motiveeritud aktiivselt osalema. Uuring näitab, et keskendumine varasematele edukatele projektidele ning mõne kohaliku omavalitsuse valmisolek ja avatus romade kaasamisele on vajalikud eeltingimused selleks, et kavandada uusi tegevusi ja kohalike osalejaid tegelikult kaasata. Uuring tõendas ka seda, et kohalikke eripärasid ja kaasatud isikute konkreetseid vajadusi peegeldavate rakendusmeetodite väljatöötamine ning kohaldamine võib anda edukamaid projektitulemusi. Eriti tähtis on roma naiste erivajadustega arvestamine ja seega neile projektides tegeliku rolli andmine. Teisisõnu puudub romade kaasamise ühtne lahendus.

Paljudelt kohaliku kogukonna liikmetelt ei ole kunagi küsitud, mida nad vajavad, ja paljud olid harjunud olema sotsiaalse kaasatuse projektide või programmide passiivsed vastuvõtjad, olema kogukonnavälise osaliste kavandatud ja rakendatud algatuste kasusaajad. Nad mõistsid osalemist enamasti koosolekust, koolitusest või seminarist osavõtu või ajutiselt palgatud olemisena mingiks tegevuseks, mida nad ise ei olnud välja töötanud. Kuna nende sisulise osalemise kogemused on piiratud, on vaja toetada ja suurendada kogukonna liikmete suutlikkust kasutada oma õigust osaleda aktiivselt neid endid käsitlevates projektides ja tunda end piisavalt võimestatuna, et oma vajadusi väljendada. See tähendab, et riiklikud või kohalikud võimud peavad kaasama ka eksperte, kes suudavad kohalike kogukondadega tõhusalt suhelda.

Kõik see rõhutab peamist kogemust: osalemine peab olema sisuline. See tähendab nende probleemide lahendamist, mis on seotud inimeste vajadustega, ning inimestele tegeliku rolli andmist sotsiaalse kaasatuse strateegiates, poliitikates ja projektides seatud eesmärkide määratlemisel ja saavutamisel. Kohalikud omavalitsused ja muud sotsiaalse kaasamise projekte või meetmeid rakendavad osalejad peaksid tagama, et nad valivad ning kasutavad osalusviise, mis väldivad pealiskaudset, vormitaitvat lähenemisviisi. Sisuline ja põhjalik osalemine tähendab ka, et on vaja anda aega, võimaldamaks osalejatel arendada oma suhtlusoskust ning muid oskusi.

FRA 1. arvamus

Liikmesriigid ja eelkõige kohalikud omavalitsused peavad looma soodsad tingimused, et hõlbustada romade sisulist osalemist kohalikus kaasamistegevuses. Kohalikud omavalitsused ja kõik osalejad, kes rakendavad sotsiaalse kaasamise projekte või meetmeid, peaksid selgelt esitama eesmärgid ja sihid, konkreetsed väljundid ja tulemused ning ka kõigi sotsiaalse kaasamise tegevuste piiritingimused, et motiveerida ja hoida kohalikke elanikke kaasatuna. Samuti peaksid nad eriti püüdma tagada, et osalemine ei muutuks pealiskaudseks, vormitaitvaks tegevuseks. See tähendab koostööd kohalike kogukondadega ja nende toetamist otsuste tegemises osalemisel, et kajastada nende seeläbi seoses kohaliku integratsiooni strateegiate, tegevuskavade ja projektidega.

FRA 2. arvamus

Kohalikud omavalitsused ja projekti rakendajad peaksid arvesse võtma soolisi aspekte, et tuvastada võimalikud takistused naiste osalemisele tegevustes ning valmistada ette strateegiad nende takistuste ületamiseks. Koosolekute ja tegevuste ajakava ning toimumiskohad peaksid võtma arvesse nende kogukondade konkreetseid olusid ja vajadusi. Tähelepanu tuleks pöörata ka sellele, kuidas need kaalutlused võivad mõjutada eelkõige roma naisi ja lapsi, kelleni võib olla raskem jõuda või kellel võivad olla muud probleemid, mis võivad nende osalemist mõjutada.

Usalduse tekitamine kogukonnas on edu alus

Sidusrühmadevaheline usaldus – või selle puudumine – mõjutab kaasamisprojektide elluviimist. Olemasolevatele suhetele tuginemine on kohalike kogukondade kaasamise oluline aspekt. Kui kogukonnad usaldavad projekte teostavaid üksikisikuid, osalevad

nad suurema tõenäosusega projekti tegevustes ja jagavad avameelselt oma mõtteid ja arvamusi; sellest tulenevalt annavad sekkumismeetmed konkreetsemaid ja sisukamaid tulemusi. Uuring näitab, et kui kohalikud sekkumismeetmed ei vasta inimeste vajaduste rahuldamise ootustele, põhjustab see lõpuks usalduse kaotust ja lõppkokkuvõttes motivatsiooni puudumist, et osalemist jätkata.

Usalduse suurendamine ja keskse tähtsusega kohalike edendajate kindlakstegemine, kes on loonud kogukondadega usalduslikud suhted, on keeruline ja kompleksne protsess. Piirkondades, kus asjatundjad sisenevad kohalikesse kogukondadesse kogukondadele tundmatu väljastpoolt tulijana, on vaja investeerida väga palju aega ja energiat usaldussuhete loomisesse ning arendamisse. Piirkondades, kus kaasamistegevusi rakendavad juba usaldusväärsed isikud ja kus need tuginevad olemasolevatele usaldusvõrgustikele ja -suhetele, on neil võimalik tegevusi kiiremini korraldada ning inimestega põhjalikumalt ja kaasavamalt suhelda. Et usaldus ja osalemine oleksid kestlikud, on samuti oluline saavutada kogukonna vajadustele vastavaid tuntavaid muutusi ning töötada läbipaistvalt romade ja muu kogukonna jagatud probleemidega.

Stara Zagora – Lozenetzi naabruskonna kohalikud elanikud arutavad fookusrühma kogunemisel veebruaris 2016 oma ideaalset eluaset ja näidishoone lahendust. (© FRA)

FRA 3. arvamus

Liikmesriigid peaksid mobiliseerima riiklikke ja ELi rahastu vahendeid, et toetada kohalikke omavalitsusi ja kodanikuühiskonna organisatsioone, kes pakuvad koostöös romadega kohaliku tasandi vajadustele vastavaid konkreetseid lahendusi. Nad peaksid romade kaasamisel toetama osaluspõhiseid lähenemisviise ja integreerima osalusmehhanisme kohalikkusse ning strateegia väljatöötamisse. Seda tehes peaksid nad tuginema olemasolevatele võrgustikele ja usaldussuhetele; pöörama tähelepanu keskse tähtsusega edendajate rollile ja ajale, mis kulub, et luua usaldussuhted kogukondadega, ning kaasama ühiste probleemide puhul lisaks romadele ka teisi.

Läbipaistev ja juurdepääsetav teabevahetus ootuste haldamisel

Asjakohane ja kohandatud teabevahetus kohaliku poliitika, strateegiate ja projektide kohta on väga oluline selleks, et hallata kohalike elanike ootusi ning tagada integratsiooni edu. Kogukondade teavitamine projekti eesmärkidest, meetoditest ja piirangutest on paljudel juhtudel sama oluline kui teave ise. Mõnikord võivad muud osalised teavet, mida üks osaline selgeks ja lihtsalt mõistetavaks peab, teisiti mõista või tõlgendada. Sellist (väär) mõistmist seostatakse sageli sellega, kuidas olulist teavet edastatakse, nii kogukondadele kui ka nende sees.

Megara – linnapea külastab romade linnaosas toimunud koosolekut, et selgitada uuringuprotsessi ja mobiliseerida inimesi osalema; linnaosas toimus sageli hõlmamistegevusi. (© FRA)

Piirkondade sisemine dünaamika määrab suuresti teabe edastamise viisid ja vahendid ning edastatavate sõnumite sisu. Selle dünaamika õige mõistmine on väga oluline, kui võtta arvesse, et paljudel kohaliku kogukonna liikmetel on sageli piiratud osalemiskogemus ja -suutlikkus. Projektide rakendajad vastutavad selle eest, et kogu teave kogukondade projektides osalemise, kaasamistegevuste või kohalike poliitika ja strateegiate kohta edastatakse osalejatele juurdepääsetaval ja arusaadaval viisil. See võib hõlmata arusaadava keele

kasutamist osalejate emakeeles, mõnikord lihtsas ja žargoonivabas keeles ning piisavalt sageli korratuna, et tagada kõigile ühesugune ja täielik arusaamine sellest, mida planeeritakse ning mis tegevusi korraldatakse, kuidas ja mis tingimustel. Uuringust nähtub veel, et kui tegemist on kohalikes kogukondades motivatsiooni tekitamise ning hoidmisega kaasamistegevuses osalemiseks, on isiklikul tasandil toimuv teabevahetus tõhusam kui kaudsed rühmapõhised suhtluskanalid, näiteks uudiskirjad, saated ja voldikud.

Teabevahetuse läbipaistvuse suurendamise meetmed seoses sellega, kuidas meetmeid rakendatakse ja otsuseid tehakse, on väga olulised, et ootusi asjakohaselt hallata ning tagada, et kõigil on toimuvast ühine arusaam. Teavet rollide ja kohustuste ning nende piirangute kohta tuleks hoolikalt edastada, et vältida usalduse kaotust pärast seda, kui ei saavutata projekti või poliitika tulemustega seotud ebarealistlikult kõrgeid ootusi.

FRA 4. arvamus

Kohalikud omavalitsused ja projektide rakendajad peaksid võtma meetmeid, tagamaks, et teave projektide ja kohaliku poliitika kohta oleks läbipaistev ning selgelt edastatud juurdepääsetaval ja arusaadaval viisil. Teabeedastusmeetodeid tuleks hoolikalt valida ja rakendada, et ootusi õigesti hallata ning toetada kohalike inimeste osalemist projektides ja muudes kaasamistegevustes.

Kogukondlike suhetega arvestamine kaasamise paremaks kavandamiseks

Uuringust ilmneb kogukondlike suhetega seoses mitu huvitavat suundumust, mis võivad mõjutada mitte ainult osalemis- ja kaasamismõtete valikut, vaid ka kohalike sekkumismeetmete tulemusi ning edu. Romade kogukondade vahelised suhted, romadest ja muudest kui romadest kodanike vahelised pinged, kogukondade ja kohalike omavalitsuste vahelised võimusuhted, kohalike omavalitsuste roll ja valmisolek ning paljud muud kohaliku tasandi eri osalejate vahelist dünaamikat mõjutavad kõik projekti tulemusi ning kohalike sekkumismeetmete ja strateegiate kujundamise ja rakendamise viisi. Uuringukogemus osutab ka keskse tähtsusega edendajate, vahendajate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide olulisusele kohalike sekkumismeetmete hõlbustamisel.

Kohalike kogukondade keskse tähtsusega edendajatel on oluline mõju kohalike tegevuste teostamisele ja edule, sageli tingituna nende rollist

või üksikusest. Nad võivad olla keskse tähtsusega tegijad üksikisikute osalema motiveerimisel, usalduse tekitamisel projektide rakendajate ja tegevuste vastu ning projektide usaldusvärsuse suurendamisel. Kui projektid arvestavad selliste keskse tähtsusega edendajatega, saavad nad aidata pöörduda muude kogukonna liikmete poole ning kaasata nad kohalikesse tegevustesse ja projektidesse.

Bologna – kohalikud sintid ja romad arutlevad peamiste sotsiaalse kaasatuse probleemide ning kogukonna kõneisikute ja vahendajate puudumise üle. (© FRA)

Inimeste võimestamiseks on palju võimalusi. Uuring püüab võimendada kaasatavaid kohalikke kogukondi, küsides neilt kõigepealt, mis on nende vajadused, teavitades neid nende õigustest ja nende taotlemise viisidest ning toetades neid muutuste tekitajateks saamisel. Kui inimestele antakse võimalus väljendada arvamusi dialoogis kohalike ametiasutustega, annab see neile parema võimaluse võidelda oma õiguste eest ja võib põhjustada suuremat emantsipatsiooni. Kohalikud omavalitsused õpivad kuulama kodanike vajadusi ja seisukohti ning kohalikud elanikud õpivad, kuidas kujundada realistlikumaid ootusi. Veel olulisem on, et uuring tõendas, et inimeste võimestamine võib aidata murda stereotüüpset kuvandit romadest kui alatistest ohvritest ja julgustada neid võrdsetena kasutama oma osa sotsiaalsest arengust ja edust. Roma naiste ja noorte võimestamisele keskendatud tegevus oli mitmes piirkonnas projekti edu eriti oluline element.

FRA 5. arvamus

Liikmesriigid ja kohalikud omavalitsused peaksid toetama projekti rakendajaid, et nad kaardistaks enne projektide kavandamist ja rakendamist kohaliku tasandi konteksti, kogukonna dünaamikat ja jõusuhteid. Kohalikud omavalitsused peaksid välja selgitama keskse tähtsusega edendajad ning neid kaasama, et jõuda kogukondadeni ja suurendada kohalikul tasandil kaasamise meetmete usaldusvärsust. Samuti peaksid kohalikud omavalitsused looma võimaluse igäi hääle kuuldavaks tegemiseks ning eelkõige tegutsema sihipäraselt roma naiste ja noorte võimestamiseks.

Osaluspõhiste lähenemisviiside ja paindlikkuse integreerimine rahastamismehhanismidesse ja projekti kavandamisse

Uuring annab väärtuslikku teavet, kuidas paremini kavandada, rakendada ja jälgida kohaliku kaasamise meetmeid, ning juhib tähelepanu sellele, mis probleeme ja aspekte tuleks vältida. See pakub mitut kogemust, kuidas parandada vahendite kasutamist sõltumata sellest, kas need on pärit kohalikest eelarvest, riiklikest assigneeringutest, Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest või muudest rahastamisallikatest. Osaluspõhised lähenemisviisid on eriti olulised projektide rakendamisel piirkondades, kus varasemad algatused ei jõudnud inimesteni kohalikul tasandil ega toetanud romasid ning kus kogukonnad on pidanud varem pidevalt pettuma. Uuring leiab, et väiksemastaabilised kogukondlikud tegevused, sh õiguste alase teadlikkuse ja kultuurivahetuse suurendamine, suunatud sekkumisviisid romade ja muude kui romade suhtes, samuti paindlikumate raamistike ja pikemate tähtaegade kasutamine võivad anda sisulisi tulemusi ning muuta romade olukorda kohalikul tasandil. Samuti on oluline kohaliku tasandi meetmete arendamine mitte eraldatuses, vaid romade ja tõrjutud või haavatavas olukorras kogukondade sotsiaalse kaasamise projektide laiemas kontekstis, et tagada pikaajaline ja kestlik mõju. Projektid on edukamad, kui nad tuginevad olemasolevatele usaldus- ja solidaarsussuhetele, mis võimendavad ning tugevdavad sotsiaalset struktuuri kogukondade sees ja vahel.

Samuti rõhutatakse uuringus, et kogukonna tasandil rakendatavatele projektidele ja integreerimismeetmetele ei anta alati piisavalt aega, et hõlmata osalusprotsesse, usalduse tekitamist, osalejate koolitamist ja suutlikkuse kasvatamist, järelevalvet ja hindamist või paindlikkust tegevuse keskme või suuna kohandamisel. Rohkema aja ja paindlikkuse andmine osaluspõhistele lähenemisviisidele ja tsükilistele protsessidele, mis võimaldavad projekte läbi vaadata ja uuesti kohandada, võivad samuti aidata saavutada pikaajalisi ja sisulisi tulemusi.

Praegused rahastamismehhanismid keskenduvad sageli pigem mõõdetavatele väljunditele ja tulemustele, et määrata projektide edukus ning täita kohustusi rahastajate ja rahastamismehhanismide ees. Kuid kõik sisulised tulemused ei ole kvantitatiivsete näitajatega mõõdetavad. Osalusprotsesside olulise mõju ja vähem märgatavate tulemuste (nt võimesamine ja kogukondade sotsiaalse struktuuri muutused) mõõtmine on keeruline ning ei kajastu tavaliselt projektide hindamises. Osaluspõhise lähenemisviisi rakendamise väärtus võib minna kaduma, kui see ei kajastu projekti ametlikes aruandlusmehhanismides.

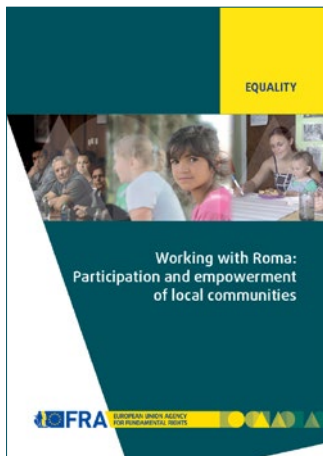

Pavlikeni – kohalik lähenemine keskkond haridusalgatustele, sealhulgas osalemise toetamisele väikelaste hariduse varases etapis. (© FRA)

FRA 6. arvamus

Liikmesriigid ja kohalikud omavalitsused peaksid tagama kohaliku tasandi projektide ja laiemal riikliku, piirkondliku ja kohaliku integratsioonipoliitika ning -strateegiatega seose, et tagada pikaajaline ja kestlik mõju.

Liikmesriigid ja kohalikud omavalitsused peaksid tagama, et kogukonna tasandil ellu viidud projektidel ja integratsioonimeetmetel oleks piisavalt pikk ajaline raamistik, et hõlmata osalemise, usalduse tekitamise, osalejate koolitamise ja suutlikkuse kasvatamise, järelevalve ning hindamise protsesse. Samuti peaksid nad toetama osalusprojekte, mis ühendavad kvantitatiivset aruandlust terviklikuma arusaamaga kaasamisest ja osalemisest. Üleminek oodatavatele tulemustele ja väljunditele keskendumiselt elluviimise protsessile võib kaasa tuua sisukamat muutust inimeste elus, keda sellised projektid ja tegevused aitama peaksid.

Käesolev aruanne esitab peamised tähelepanekud, mis on saadud ELi Põhiõiguste Ameti projektist romade kaasamise kohta kohalikul tasandil, milles uuritakse, kuidas romasid kohalikul tasandil kõige paremini integratsioonitegevusse kaasata. Tuues kokku kohalikke omavalitsusi ja elanikke, eelkõige romasid, uuris see, mis aspektid toimivad ja mis mitte ning miks. Uuringus osalenud 11 liikmesriigi 21 piirkonda pakkusid erinevaid kohalikke kontekste, vajadusi ja probleeme. Kõigi kogemused rõhutasid, et vahendeid tuleb paremini kasutada, et tuua kaasa tegelikke edusamme romade elus kogu ELis.

See aruanne annab ülevaate uuringu käigus saadud peamistest kogemustest, mis annavad võimaluse parandada integratsioonitegevuste kavandamist, rakendamist ja järelevalvet kohalikul tasandil, millest saavad kasu kõik inimesed, kes elavad ikka veel ühiskonna äärealadel, nii romad kui ka muud.

Lisateave

FRA täielik aruanne „Koostöö romadega: kohalike kogukondade osalemine ja nende võimestamine“ on aadressil: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/empowering-roma>.

Lisateave projekti kohta, sealhulgas juhtumiuuringute kohta inglise keeles ja ametlikes keeltes, ning iga osaleva piirkonna videod ja muud materjalid on projekti veebilehel: <http://fra.europa.eu/en/project/2015/local-engagement-roma-inclusion-leri-multi-annual-roma-programme>.

Vt FRA väljaanded:

- FRA (2018), Transition from education to employment of young Roma in nine EU Member States, Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (inglise keeles);
- FRA (2018), Anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion, Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (inglise keeles);
- FRA (2016), Euroopa Liidu vähemuste ja diskrimineerimise teine uuring (EU-MIDIS II). Romad – valitud tulemused, Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (22 keeles).

Ülevaade FRA tegevustest romade õiguste valdkonnas: <http://fra.europa.eu/en/theme/roma>.

FRA – EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE AMET

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viin – Austria
tel +43 158030-0 – faks +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Fotod (kaas ja sisu, vasakult paremale):
© FRA-LERI_Stara_Zagora; FRA-LERI_Hrabusice; FRA-LERI_Sokolov.

FRA autoriõigusega hõlmamata fotode või muu materjali kasutamiseks ja taasesitamiseks tuleb küsida luba otse autoriõiguse valdajalt.

Print: ISBN 978-92-9474-517-0, doi:10.2811/431901
PDF: ISBN 978-92-9474-525-5, doi:10.2811/709581